analogica. Neque enim Scriptura quidquam aliud exprimit ad sanitatem recuperandam præter aspectum ænei serpentis, sicut alia quamplura præter fidem exigit ad salutem animæ. Unde in similitudine hac simul est magna dissimilitudo, adeoque Amesius sophisticatur.

Ad CAPUT XXIII.

Objiciunt hær. : « Quo solo recipitur Evangelium, illud solum justificat. Sed sola fide recipitur Evangelium. Ergo. » Resp. : Verbum Dei sanat et salvat : sed ut hoc faciat, non satis est, ut fide apprehendatur nisi etiam charitate impleatur. Verbum enim Dei non solum offert promissiones, sed etiam imperat opera facienda. Amesius : « Verbum promissionis est, quod justificat : hoc autem impletur proprie a promittente ». Resp. : Falsum assumitur, et eo gratis admisso, nihil contra nos infertur. Nam sicut promissio de sapientia infundenda neminem ex fatuo faceret sapientem ; ita sola promissio de salute conferenda non salvat immediate et per se, sed tantum cum impletæ fuerint conditiones a nobis requisitæ.

Gerhardus hic præter Amesiana vix aliud profert, quam antilogias e dictis Bellarmini conflatas, sed adeo sunt pueriles et flaccidæ, ut ex dictis facile expediri queant. Unicum exempli gratia libet producere. Ut defendat Lutherum a sacrilega depravatione et assumento illo Rom. III. vers. 28. particulæ *sola*, opponit disp. 28. th. 48. « Bellarminum lib. I. de Verbo Dei cap. 10. totis viribus propugnare decretum concilii Trid. quo versio vulgata latina pronuntiata est authentica. At in ea pluribus locis insertam exstare exclusivam, ubi in fontibus non habetur, etc.» At quis non rideat hanc sive antilogiam, sive objectionem ; cum plerisque omnibus illis in locis a Gerhardo allegatis, particulam exclusivam in fontibus non quidem in terminis expressam, sed tamen necessario implexam, ex totius loci sensu ita clarum sit, ut quivis etiam gentilis philosophus, solius rationis naturalis ductu fateri cogatur, nihil ea « exclusiva » mutari in sensu, sed perspicue rem ipsam explicari. In assumento autem illo Lutheri sacrilego aperte hæresim suam stabilire satagebat, quam ipse non obscure fassus est, a temporibus Apostolorum in Ecclesia Dei sepultam et ignotam jacuisse. Ridiculus est plane ille Joannes Wolframus Lutheranus præco in Thuringia, qui ante 80. annos, quingentis testimoniis Patrum, ac Doctorum ante Lutherum, hanc hæresim tueri voluit, contradicente quamvis Luthero. Videri possit hic Wolframus prodromus fuisse Quodlibeticæ Gerhardinæ.

VINDICIÆ

PRO LIBRO SECUNDO

DE JUSTIFICATIONE

QUI EST DE JUSTITIA INHÆRENTE

Ad CAPUT II.

Quinque sunt principales errores a concil. Trident. sess. 6. cap. 7. damnati. Nam cum dicitur : « Unica causa formalis », rejicitur error Buceri, Pighii, de duplici justitia, inhærente scil. et imputativa. 2. Cum dicitur esse « justitia Dei, non qua ipse justus est », damnatur hæresis Ossandri, qua homines volebat justificari per ipsam essentialem Dei justitiam. 3. Cum dicitur : « qua renovamur Spiritu mentis, et quæ inhæret, et qua justi vere nominamur et sumus », rejicitur justitia imputativa Lutheranorum. 4. Cum dicitur, « justitia consistere non in sola remissione peccatorum », rejicitur hæresis Calvini de justificatione more forensi. 5. Cum dicitur « justitia nostra esse fides, spes, charitasque infusa », rejicitur error Lutheri de sola fide. Contra hos omnes errores, aut hæreses, status controversiæ revocari potest ad hanc simplicem quæstionem : « Sitne formalis causa absolutæ justificationis sola justitia in nobis inhærens, annon ? Amesius : « Potest quidem status quæstionis huc revocari, sed ea lege, ut voce absoluta non excludatur justitia vel sanctitas inhærens ac infusa, quæ in hac vita est incohata et imperfecta : et ut absoluta illa justificatio referatur ad judicium Dei, ut Apostolus loquitur Rom. III. vers. 20. *in conspectu ejus*. Card. Contarenus in tract. de justific. accuratius multo quæstionem istam proponit, et simul etiam solvit. Hoc sensu nos negamus, formalem causam absolutæ nostræ justificationis esse justitiam in nobis inhærentem ». Verum tricatur futiliter hic in limine Amesius. Quæstio a Bellarm. proposita, sicut est perspicua per se, ita sufficientissima : et sententia affirmativa, est jam post concilii Trid. definitionem omnibus Catholicis certa de fide. Nam etsi Buceri, Pighii (et fere etiam C. Contareni), opinio de justitia Christi nobis imputata, in aliquo bono sensu utcumque tolerari possit (ut infra dicetur), absolute tamen duplicem formam justificationis, alteram intrinsecam, alteram extrinsecus imputatam, simpliciter, ut erroneum dogma damnamus.

Ad CAPUT III.

I. — Probatur assertio Catholica ex Rom. V. vers. 17. ubi declarat Apostolus, 1. Justificari esse justum constitui. 2. Sic nos constitui justos per justitiam Christi, quomodo constituti sumus injusti per inobedientiam Adami : Constat autem per inobedientiam Adami nos constitutos esse injustos injustitia in nobis vere ac reipsa inhærente, non injustitia Adami nobis imputata. Ergo formalis causa absolutæ justificationis est justitia in nobis inhærens. Amesius 1 : « Ex illa phrasi, justum constitui, nihil constitui potest pro justitia inhærente contra imputatam. Deus enim dum imputat alicui justitiam, eo ipso facto constituit eum ex imputatione justum in conspectu suo ». Respon. : Hæc est merissima principii petitio. Oppositum in decursu patebit. Amesius 2. : « Ex comparatione inter Adamum et Christum, Pontificiorum sententia manifeste satis refutatur, et confirmatur nostra. I. enim vers. 15. gratia, et donatio per gratiam, opponuntur morti per peccatum ingressæ. 2. Bellarmin. ipse lib. IV. de amiss. grat. cap. 10. fatetur : peccatum Adami ita posteris omni-

bus imputari, ac si omnes idem peccatum patravissent ; idemque ait lib. IV. cap. 17, et cap. 18. Illam imputationem probat ex istis verbis Apostoli Rom. V. vers. 19. *Per unius inobedientiam peccatores constituti sunt multi : Unius delicto in omnes homines ad condemnationem, in quo omnes peccaverunt.* Sequitur igitur ex proportione comparationis, justitiam Christi primo nobis imputari, et illa nos justos fieri coram Deo, quamvis sit etiam sanctitas quædam justitiæ cuique fideli inhærens. Bellarminus igitur miserrimam causæ suæ prodit egestatem, dum primarium ei subsidium quærit ex illo loco, qui (ipsomet fatente) contrarium plane testatur ». Respond. : Amesius ope suæ Quodlibeticæ audet quidvis mutare in quodvis. Verba Apostoli vers. 16. nihil ad rem, aut contra Bellarminum faciunt. Plus enim non dicit Apostolus, quam donum et gratiam Christi, scil. Redemptionem, satisfactionem, et meritum ejus plus nobis præstitisse, quam Adami ruina peperit nobis mali. Nam etsi delicto unius Adami omnes homines incurrerint reatum et pœnam mortis tum corporalis, tum spiritualis, tum præsentis, tum æternæ : multo tamen majus esse beneficium meritorum Christi, quo longe plura et majora bona nobis contulit, quam Adam abstulerit ; ut patet ex gratia et gloria omnium Sanctorum. Quid hinc, quæso, præsidii est *imputativæ* justitiæ ? Dicta vero Bellarmini adhuc absurdius contra ejus apertam voluntatem detorquet in alienum sensum. Fatetur enim Bellarmin. cum omnibus Catholicis, peccatum actuale Adæ tamquam capitis, imputari omnibus posteris, ac si ipsi singuli personaliter illud admisissent, eo quod omnium posterorum voluntates in Adami voluntate fuerint positæ : ac vi hujus reatus actualis, unius, imputati omnibus, singulos contrahere peccatum habituale, et injustitiæ maculam unicuique reipsa inhærentem, et privantem illa rectitudine et justitia, qua tenebantur esse habitualiter ordinati ad suum ultimum finem et primum principium. Intrinsece ergo unumquemque afficit peccatum originale (quatenus originatum), sicut et justitia illam privationem pellens intrinsece exornat animam antea maculatam. Non ergo « prodit » hic Bellarmin. egestatem ullam « suæ causæ » ; sed Amesius prodit opes inexhaustæ suæ sycophantiæ quodlibeticæ.

II. — « Justificamur per gratiam, id est, per justitiam ab illo donatam, et infusam ; hæc est causa formalis justificationis nostræ. Rom. III. vers. 24. » Ita truncate proponit hoc argumentum Amesius, ac mox subdit : « In hoc etiam sicut in priori testimonio, certo quodam studio, præsidium causæ quærit ex iis ipsis verbis Scripturæ, quæ ipsi (juxta glossam Puritanicam), maxime adversantur, ut habeatur animosior disputator ». Sed verius nos dicimus : Numquam fere audacius se jactare Amesium, quam cum pessime lectores simplices decipit. Argumentum Bellarmini integrum hoc est : Apostolus cum ait : *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit propitiationem per fidem in sanguine ipsius*, explicat fere omnes causas justificationis. Nam *justificamur a Deo gratis*, id est, ex mera liberalitate, quantum ad nostra merita. Et hæc Dei liberalitas est causa efficiens. *Justificamur autem per gratiam ipsius*, id est, per justitiam ab illo donatam et infusam ; et hæc est causa formalis. Justificamur item *per redemptionem quæ est in Christo Jesu ;* et hæc est causa meritoria. Denique justificamur *per fidem in sanguine propitiationis ;* et hæc est causa dispositiva. Hanc expositionem conformem esse sancto Augustino, aliisque Patribus, Calvinus, Kemnitius, etc., aperte profitentur ; sed hi mustei Magistri pluris fiunt ab Amesio, quam mille Augustini. Ipsa certe verba Apostoli, nisi contra nativam vim torqueantur, id sponte ingerunt. Cur enim inanem tautologiam affingamus Apostolo, ut idem quod per ly « gratis » expressit, mox vellet iterare addendo ly « per gratiam » ? Hac ergo recte intelligitur effectus illius gratuiti favoris. Adhæc, benevolentia Dei non est inanis ac sterilis, sed efficit id bonum quod vult. Si ergo bene vult homini absolute et efficaciter, efficit illud bonum, justum, recte ordinatum ad suum finem ultimum. Ulterius : *Gratia* dicitur *dari per Christum*, Joan. I. vers. 17. Non recte hoc dicitur de benevolentia Patris ; uti nec recte dici potest « facta » sicut ibidem dicitur *Gratia et veritas per Jesum Christum* ; et *data ad mensuram donationis Christi*, quod certe de benevolentia Dei dici nequit. Item comparatur essentiæ, quæ datur per creationem *(Creati in Christo)*, Ephes. II. vers. 10. Et dicitur *Nova creatura*, Gal. VI. vers. 15. Certe autem id per quod creaturæ dicimur, est intimum nobis ac inhærens. Sic

etiam comparatur *luci*, II Corinth. VI. vers. 14. Ephes. V. vers. 8. I Joan. II. vers. 9. Lux autem non facit corpus lucidum, nisi inhæreat. Quomodo igitur potest homo justificatus non tantum lucidus dici, sed etiam *lux in Domino*, cum antea tenebrosus esset, si adhuc tenebræ peccatorum ipsi inhærent, et gratiæ lux intrinsecus manet? Denique *gratia* per quam justificari nos ait Apostolus, dicitur etiam *charitas diffusa in cordibus nostris per Spiritum S.* Rom. V. vers. 5. Frustra Amesius cum suis gregalibus et excentrico Cajetano, hoc detorquent ad benevolentiam, quæ est in ipso Deo ; non modo quia S. August. lib. de Spirit. et lit. cap. 32. aperte pronuntiat : « Charitatem Dei dictam esse diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos » ; sed etiam, quia ipse Apostolus Rom. VIII. vers. 15. de hoc ipso Spiritu nobis dato loquens : *Accepistis*, inquit, *Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus : Abba Pater!* At ita clamamus per charitatem, qua diligimus Deum, non qua diligit nos Deus. Et ibid. vers. 10. dicimur *vivere propter justificationem*. Quis vero dixerit, nos vivere per extrinsecum Dei favorem, cum nihil sit magis intimum quam vita? Hoc argumentum ita a Bellarm. deductum rem plane ex asse conficit. Quem frivola vero sunt e contrario Amesii effugiola ! Nam 1. mera principii petitio est cum asserit, voculam gratia « ubique apud Paulum, ubi agitur de justificatione, nihil aliud significare, quam gratuitum Dei favorem in Christo revelatum ». At oppositum ex dictis est plane perspicuum, quorum pleraque nec attigit Amesius. Qui nec tantillum proficit, quod oggerit nonnulla loca, ubi ly « gratia » non sumitur pro dono inhærente. Equidem verum est, subinde universaliter indicare omnia bona extrinseca et intrinseca ex meritis Christi nobis obvenientia. Sed quid hoc ad rem? Frivolum est 2. quod ait : « Inter Pontificios non plane certum esse, an detur talis gratia infusa : cum Medina id neget esse de fide ». Respond. : Nulli Catholicorum post definitionem Tridentinam dubium est, dari gratiam intrinsecam. Saltem erroneum aut « temerarium » (ut aperte fatetur etiam Medina) esset negare, gratiam sanctificantem esse qualitatem infusam. Imo de fide id esse plerique docent cum Suarez lib. VI. de grat. cap. 3.

III. — I Corinth. VI. vers. 11. justificatio collocatur in ablutione et sanctificatione, et fieri indicatur per invocationem nominis Christi, et operationem Spiritus S. Hæc autem non possunt affirmari de remissione peccatorum, et imputatione justitiæ, sine interna sanctificatione. Imputatio enim illa et declaratio forensis (quam præcipue urget Calvinus), non indiget invocatione nominis Christi, aut virtute Spiritus S. quod tamen asserit Apostolus. Amesius : « Nos (Puritani), contra, ablutionem, totam vim Baptismi notare dicimus, cujus partes sunt sanctificatio et justificatio ». Respond. : Hoc responso nihil læditur Bellarmini probatio etsi admitteretur. Est autem ea interpretatio mere voluntaria et quodlibetica ; imo et contraria iis quæ tom. 3. contra efficaciam sacramentorum ipse Amesius disputavit, ubi negavit sanctificationem conferri virtute sacramentorum. Nec cohæret etiam cum iis quæ proxime de sola fide justificante disseruit.

IV. — Ad Tit. III. vers. 4. et seqq. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus S. quem effudit in nos per Jesum Christum, ut justificati gratia ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.* Ubi dubitari nequit, describi justificationem per regenerationem et renovationem, adeoque formaliter per donum inhærens ; tum quia regeneratio essentialiter dicit intrinsecam mutationem, per quam ex filio diaboli fiat filius Dei adoptivus ; tum quia id patet ex causis hujus renovationis, quas enumerat eo loco Apostolus. Nominatur enim *benignitas Dei*, quæ est causa efficiens : *Christus*, qui est causa meritoria : *Lavacrum Baptismi*, quod est causa instrumentaria : *Effusio Spiritus*, seu primarium ejus donum in nos effusum, quæ est causa formalis. Tum quia fatentur etiam adversarii, esse in nobis renovationem inhærentem, per Spiritum S. datam ; negant tamen, eam proprie esse justitiam, ideoque confugiunt ad imputatitiam. Sed Apostolus hanc ipsam renovationem appellat justificationem. Quid ergo ultra desideramus? Amesius tamen præfracte « negat ibi describi justificationem ». Et quomodo hoc probat, et argumenta Bellarmini diluit ? « Cum », inquit, « Apostolus vult justificationem describere Rom. III. et IV. non regenerationi et renovationi, sed remissioni, imputationi, et fidei in Christum illam adscribit ». Sed has esse meras principii petitiones, et figmenta Neo-Evangelica, in superioribus ostensum manet.

V.— Hebr. XI. vers. 4. 7. Genes. VI. vers. 9. Psalm. CXVIII. vers. 1. Luc. I. vers. 6. aliqui dicuntur justi, perfecti, immaculati, et eorum justitia probatur ex effectu, scil. bonis operibus, quorum principium est justitia inhærens, non imputata. Amesius concedit dari tales justos, sed « negat dari de lege ordinaria absolute justum justitia inhærente, ita ut non opus habeat petere remissionem peccatorum ». Respond. : Venialia quæ subrepunt sanctis et perfectis, non tollunt aut minuunt nitorem gratiæ habitualis. Vane ergo fugitur ad imputativam extrinsecam Christi justitiam. Nimis falsum est : « Etiam imputativam esse bonorum operum causam » suo modo. Quis, quæso, hic modus? « Imputativa », inquit, « inhærentem causat ». Præclare! Ergone denominatio extrinseca potest causare physice in subjecto in quo non est?

VI. — Ex Rom. VIII. vers. 29. et I Corinth. XV. vers. 49. justi sunt *conformes imagini Christi, et portant imaginem Christi.* Christus autem non est justus per imputationem justitiæ extrinsecæ, increatæ etc. ; ergo et nos debemus habere justitiam intrinsecam, veram, propriam, inhærentem. Amesius « concedit » conclusionem : « at quia exemplar suum non exæquat, gratiosam », inquit, « ideo justitiæ imputationem requirit, ut fundamentum tam donationis, quam acceptationis coram Deo ». *Unde* vero hoc probat? αὐτὸς ἔφα ! Numquid pari jure vel injuria posset impius explodere etiam Christi justitiam humanam, ac dicere eam non adæquare suum prototypon divinum, ideoque debere illius defectum per hujus plenitudinis imputationem suppleri? Eadem sane proportionaliter utrobique est ratio : ergo non impar utrobique impietas.

VII. — Per justificationem, qua morimur peccato, et resurgimus justitiæ, repræsentamus Christi mortem et resurrectionem. Rom. VI. v. 4. Christum autem vere mortuus est, et resurrexit vere. Ergo et nos. Amesius : « De conclusione non dubitatur. Sed mori peccato, et resurgere justitiæ, negamus esse partes vel actus justificationis. Omnia illa quæ Rom. VI. disputantur, pertinent ad sanctificationem vitæ ex justificatione fidei fluentem, sicut series contextus manifeste ostendit ». Resp. : Omnino loquitur Apostolus eo toto capite de justificatione tam prima quam secunda, docetque primam illam gratiam justificantem, quia mortui sumus peccato, et resurreximus vivimusque justitiæ, debere semper augeri. Omnis autem hæc justitia tum prima, tum ejus augmentum, est vera, realis, intrinseca, toto cœlo distans a commentitia illa imputatione. Quomodo enim potest ex illa, cum in nobis minime sit, fluere in nos sanctificatio et renovatio.

VIII. — Adoptio quam habemus in Spiritu per justificationem, vera est, non putativa. Rom. VIII. v. 10. 23. Amesius : « Quis enim negaverit » ? Respond. : Qui imputativam justitiam fingunt, negant veram, realem, intrinsecam, propriam, etc. ponunt alienam, putatitiam, fictam : non minus, ac si fatuum velint denominare vere, proprie, realiter, intrinsece sapientem, eo quod ei imputetur aliena sapientia. Quæ hic vel umbra disparitatis?

Ad CAPUT VI.

Catholica veritas magis roboratur I. ex Rom. V, vers. 21. *Sicut regnavit peccatum in mortem, ita et gratia regnet per justitiam in vitam æternam.* Per justitiam hic intelligitur interna renovatio, ex qua procedunt opera vitæ. Justificatio igitur in illa renovatio consistit. Amesius frustra « negat, per justitiam intelligi renovationem ». Nusquam id Apostolus, sed glossæ tantum Lutherano-Calvinianæ ita docent. Sed inquit : « Etsi consideretur, gratiam regnare per *justitiam* inhærentem, non inde tamen sequeretur, justificationem in illa consistere, quia justificatio antecedit regnum justitiæ, sicut in Adamo reatus antecessit continuatum regnum peccati ». Respondeo : Sequeretur omnino. Cur enim justificans forma non consisteret potius in justitia inhærente, quam extrinsece denominante? Esse justum, bonum, perfectum etc. sunt prædicata homini intrinseca, ut tam vulgus quam sapientes communiter concipiunt ; nec ullus potest vere bonus, beatus, perfectus, justus dici et esse, per aliquid extrinsecum. Sane nec ipsa æterna Dei electio ad gloriam, quæ est radix omnis boni salutaris, hominem prædestinatum in peccato adhuc hærentem reddit bonum, perfectum, beatum, amicum et filium Dei ; quanto minus aliæ quævis denominationes extrinsecæ ; ut paulo post magis dicetur.

II. — Ex Rom. VIII. vers. 10. *Spiritus vivit propter justificationem.* Ergo si justificatio seu justitia formalis est vita, et facit vivere

vitæ spirituali, non est sola remissio peccatorum extrinseca, sed aliquid inhærens. Amesius dum contradicere vult tam liquidæ veritati, sibi ipsi contradicit, veritatemque potius confirmat. Si enim (ut ipse cum Cajetano vult), « propter justitiam Christi extrinsece, et participationem ejus intrinsece vivunt omnes justi » vitam spiritualem, cur non pariter fatetur, illam participationem justitiæ Christi nobis inhærentem, esse formam, nos vere, proprie, realiter, intrinsece justificantem, vivificantem, sanctificantem?

Idem confirmatur ex illo Galat. III. vers. 21. *Si data esset lex, vivificare, vere esset ex lege justitia.* Ergo justificatio formalis est aliquid, quod vitam animæ præbet, eamque in motu et actione constituit. Amesius ope suæ Quodlibeticæ persuadere satagit, ly *vivificare*, hoc loco non significare, in motu et actione constituere. Et cur hoc? Quia alioqui thesin sustinere nequiret. Denique Apostolus *renovationem mentis, et novum hominem*, ait, *secundum Deum creatum in justitia et sanctitate veritatis.* Ephes. IV. vers. 23. Nec Amesius idipsum abnuit. At numquid *novus homo creatus in justitia veritatis*, aperte dicit tum intrinsecum principium vitæ spiritualis, tum etiam justitiam non qualemcumque, sed quæ a Deo infusa est, coram Deo talis in veritate, quia faciat amicum et filium Dei.

III.—Probatur idem ratione naturali : Justificatio sine dubio motus quidam est de peccato ad justitiam et nomen accipit a termino ad quem ducit, ut omnes alii similes motus, illuminatio, calefactio, etc. Non igitur potest intelligi vera justificatio, nisi aliqua, præter remissionem peccati, justitia acquiratur. Amesius 1. « Indubia ista justificationis descriptio auctorem habet Thomam Aquin. 1. 2. quæst. 113. qui sui præceptoris Alex. Alensis insanam imaginationem (Justificatio est liberi arbitrii rectitudo pag. 4. quæst. 17. m. 4), isto commento superavit. Est enim horribilis depravatio Evangelii (Lutherano-Calvinistici), et caput errorum Scholasticorum, non tantum in Scripturam (Quodlibeticis glossis interpolatam), sed etiam in rationem et sensum communem (Puritanorum), impingens. » Ita blasphemat impius novator, quod vel non intelligit, vel intelligere non vult. Conatur probare suas calumnias : sed tres primæ probationes sunt merissima principii petitio, adeoque simplici inficiatione submoventur ; quorum oppositum in superioribus perspicue ostensum est. Amesius 2. « Pugnat cum sensu communi, ut unus et idem motus sit remissio peccatorum, et infusio justitiæ : quia remissio est actio moralis, et infusio qualitatis est actio physica, subjectum suum realiter mutans ». Respond. : Etsi Scot. Gabriel, et alii apud Suar. tom. 7. de grat. cap. 11. affirment, remissionem peccati, et justificationem distingui realiter, Richardus vero et alii apud Vasq. disp. 204. negent realem distinctionem, facile tamen conciliantur utrique, si dicatur, justificationem impii moraliter et subordinatione quadam esse unicam mutationem ; esto metaphysice et a parte rei sit duplex. Sicut enim calefactio aquæ physice et quadam subordinatione unus quidam motus totalis est, tametsi duas mutationes partiales, quasi metaphysice distinctas includat scil. productionem caloris et abjectionem frigoris : ita justificatio una quædam totalis mutatio est, non quidem omnino simplex, sed ex remissione peccatorum, et infusione gratiæ composita ; quas quidem mutationes esse a parte rei aliquo modo distinctas, vel inde patet, quod infusio gratiæ fuit in Adamo, et Angelis sine remissione peccati. Est itaque hic motus unicus, sed mutatio duplex. Mutatio enim recte a Philosopho dicitur : Transitus de non subjecto in subjectum, aut de subjecto in non subjectum, et versatur inter extrema, quorum alterum est positivum, alterum negativum. Motus vero versatur inter extrema positiva. Falsum vero esse, quod remissio peccati possit fieri sine physica mutatione peccatoris, jamjam dicetur. Objicit enim Amesius 3. « Totum hoc argumentum, quod petitur a necessitate justitiæ infusæ ad justificationem, evertitur prorsus et ex professo a Scholasticis illis, qui docent, posse homini remitti peccata, sine infusione illius habitus aut doni intrinseci, et sine ulla mutatione physica in ipso homine facta, idque ita ut homo diligatur a Deo, et acceptetur ad ejus amicitiam, et ad beatitudinem æternam. Ita Medin. Curiel. post Scot. Gabr. et alios, quos citat et sequitur Suarez ». Respondeo : Non ideo evertitur hoc argumentum, etsi quis horum Theologorum opinionem minus mihi probatam sequatur. Loquuntur enim illi tantum de potentia absoluta : « de lege autem ordinaria, fatentur illi ob auctoritatem tot testimoniorum Apostoli supra expositorum, et Ecclesiæ definitionem, jam semper intervenire talem mu-

tationem physicam peccatoris in justificatione. Respond. 2 : Absolute probabilior est sententia S. Thomæ, Vasquezii et aliorum, quos etiam sequitur Bellarm. Novissime autem egregie illustravit et confirmavit Eusebius comes Truchsess, seu potius ejus præceptor P. Martinus de Esparza Artieda in quæstionibus Romæ disputatis de justific. quæst. 8. Ad quam remitto lectorem subtilitatum Scholasticarum capacem et avidum. Ad defendendum fidei dogma de justitia inhærente non est, quidem absolute necessaria illa S. Thomæ sententia ; etsi negari nequeat, eam multo esse opportuniorem, adeoque vel hanc ob rationem alteri Scoticæ præferendam. Quod ex Medina 1. 2. quæst. 110. art. 4. bis recitavit Amesius : « Certe ex Theologorum omnium sententia, Deus rectissime potest justificare hominem absque habitibus infusis », nihil juvat imputationem extrinsecam ; nam stare ea assertio posset, etiam si Deus, e. g., aliquam visionem claram sui transeuntem homini peccatori immitteret ; aut dilectionem Dei super omnia, ut multis placet cum Vasquezio ; aut saltem unionem hypostaticam ; de quo puto nec Amesius dubitaverit.

Ad CAPUT VII.

Justificationem non consistere in imputatione justitiæ Christi, probatur.

I. — Nullus omnino locus Scripturæ invenitur, ubi legatur, Christi justitiam nobis imputari, vel nos justos esse per Christi justitiam nobis imputatam. Amesius 1. : « Quamvis totidem verbis hoc non legeretur, non inde tamen sequeretur, sententiam ipsam in Scripturis non contineri. Sic Bellarm. paulo post, etc. » Respond. : Sic quidem nobis loqui fas foret, qui Scripturam non privato, sed communi Ecclesiæ sensu accipimus : non sic vero Lutherano-Calvinianis, quos hactenus liquidissimum est, verba sacra versare ad libitum suis phantasmatis velandis. Ipse Amesius suam, suorumque gregalium perversitatem non obscure mox prodit, cum subdit : « Male conjunguntur hac in parte Scripturæ et Patres : palam enim est, Patres ex philosophia introduxisse in Ecclesiam varios modos loquendi, præcipue de meritis humanis, et de justitia Evangelii, qui in Scripturis (Glossa Lutherano-Calviniana expositis), non apparent, et inde occasionem datam et acceptam Scholasticis fuisse, perniciosos errores fabricandi ». Hanc calumniam bene spissam Amesius didicit a suo mag. Calvino, qui non modo reliquos Patres, sed et Augustinum (quem alioqui excipere solet), hic repudiat lib. III. instit. cap. 11. §. 15. Sed vel hinc satis evertitur commentum illud imputativæ justitiæ. Neque enim sensus Patrum et Doctorum Ecclesiæ per 1300. annos alius esse potest (in articulo præsertim tam capitali, uti hunc esse fatentur adversarii), quam ipsius Scripturæ. Itaque hæc aperta confessio Lutherano-Calvinorum (quod in aliis articulis hodie raro solent), debet esse cuivis pio instar notæ perspicuæ, et infallibilis, ad detestandam novitatem tam insolentem et impiam. Non equidem negamus : « Legi passim apud Paulum, justos nos fieri, et justificari per Christum, per ejus mortem, sanguinem, redemptionem, obedientiam et justitiam ; et illam justitiam imputari nobis a Deo absque operibus (hoc totum illud est quod hac de re profitemur), » ait Amesius : at pessime hinc infertur, ideo nobis imputari justitiam Christi, ita ut per hanc nos formaliter justi fiamus. Hæc sane nimis inter se discrepant. Nam sicut non legimus, nobis imputari redemptionem, aut sapientiam, aut obedientiam, humilitatemve Christi, quasi nos redemptores haberi debeamus humani generis, vel ipsum Dei verbum, aut sapientiæ Christi, sive increatæ, sive incarnatæ, cæterarumque ejus virtutum possessores : ita nec legimus, nobis Christi justitiam imputari ea ratione, ut per illam formaliter justificemur. Est igitur accurate notanda versutissima æquivocatio in usu vocis « imputari », aut imputatio. Nam omnes Catholici profitemur, « imputari » nobis merita, sanctitatem, obedientiam, passionem Christi « effective », ut nimirum ex illorum virtute et valore conferantur nobis quæcumque dona gratiæ : detestamur autem vicissim omnes talem « imputationem formalem », vi cujus Christi sive sapientia, sive justitia, sive obedientia, sive quodlibet aliud increatum aut creatum bonum, fingitur formaliter esse nostrum. Unde evanescit illa cavillatio, qua Amesius eludere conatur distinctionem inter imputationem meritorum et justitiæ Christi, a Bellarm. assignatam ; et huic plane fraudulenter opponit dictum Vasquezii in 1. 2. disp. 222. cap. 2. hoc ita truncando, ut genuinum Vasquezii sensum occultaret, et ad suum errorem perverteret. Omisit enim hæc verba :

(cumque ex meritis Christi multa nobis dona conferantur, omnia ista dicuntur nobis imputari). Hac arte nimirum enervatur non modo Bellarminus, sed et omnes Theologi !

II. — Nulla necessitas ejusmodi imputationis adferri potest. Nam si necessaria esset imputatio ista, ideo potissimum esset, quod homo post remissionem peccati sit vere peccator, peccato scil. tecto, non deleto. Sed hoc dici nequit, nisi evidentissimis Scripturis contradicendo, quæ omni genere vocabulorum, quæ excogitari poterant ad veram peccati remissionem et abolitionem, passim utitur, etc. Ergo. Amesius : « Necessaria est 1. ut peccata remittantur. 2. Ut illa remissio continuetur nobis, et nos ex illa non solum gehennæ pœnas evadamus, sed etiam ad vitam æternam evadamus. 3. Ut imperfecti nostri conatus in Deo glorificando, coram ipso grati et accepti esse possint ». Resp. : Si Amesio sufficit affirmare, et nihil probare ; cur non potius sufficiat nobis ejusmodi voluntaria commenta negare, et merissimam quæstionis mendicationem vilipendere ?

III. — Justitia inhærens, fides, spes, charitas, etiam in hac vita potest esse perfecta. Ergo imputatio justitiæ Christi non est necessaria. Amesius : « Consequentia nulla est. Justitia enim imputata necessaria est, ubi inhærens est imperfecta ; deinde ut gratia Dei communicetur nobis ad perfectionem illam consequendam. Respondeo : Iterum affirmat et nihil probat Amesius. Omnis gratia sanctificans est substantialiter perfecta, et sufficiens ad constituendum amicum et filium Dei ex inimico et filio diaboli ; cum juxta S. Petrum sit « pretiosum illud donum, quo divinæ sumus participes naturæ ». Fieri autem non potest (saltem de lege ordinaria), ut hæc filiatio stet cum reatu mortifero. Quod opponit Contareni confessionem de imperfectione justitiæ nostræ in via, ad rem nihil facit ; cum sermo non sit de perfecta justitia comprehensorum, sed viatorum, quorum multos in Scripturis simpliciter dici, habuisse « charitatem perfectam », Amesius negare non potuit. Ad rem vero maxime pertinebat ostendere, pretiosum illud donum et participationem divinæ naturæ per gratiam habitualem, non esse ejus dignitatis, ut nos constituat filios adoptionis. At hic altum silet !

IV. — Fieri non potest, ut Christi justitia nobis imputetur eo sensu, ut per eam formaliter justi nominemur et simus ; licet concedi possit, nobis imputari Christi merita et justitiam ideo tantum, quia nobis donata sunt, et possumus ea Deo offerre pro peccatis nostris, etc. Hoc quippe procul abest ab illa imputatione Lutherano-Calviniana, qua volunt nos per Christi justitiam formaliter justos esse. Hoc autem cum recta ratione pugnare probatur : nam tametsi aliquando denominatio fiat a forma extrinseca (quo modo res dicitur cognita a cognitione quæ est in mente, et paries visus per visionem quæ est in oculo, etc.); tamen cum in aliquo objecto sunt duæ formæ contrariæ, una inhærens, altera extrinseca, sine dubio denominatio absoluta sumitur potius ab inhærente forma, quam ab extrinseca. Sic Æthiops candida veste indutus, absolute diceretur niger, non albus ; cum magis ad eum pertineat propria nigredo, quam candor vestis ascititius. Amesius. 1. ait : « Bellarminum contradictione seipsum implicare, ut Lutherano-Calvinianis possit contradicere ». Verum quam futilis et fraudulenta sit hæc objectio, patet ex eo, quod paulo ante arg. 1. dixi de versuta illa æquivocatione in vocula « imputatæ justitiæ, confundendo imputationem formalem cum effectiva. Nec valet exemplum ab humanis debitis, earumque remissione ; in Deo enim moralem illam mutationem sine physica non posse habere locum, infra monstrabitur. Amesius 2. tricatur de voce « potius ». Sed frustra. Cum utraque forma tam intrinseca quam inhærens queant denominare subjectum, rectissime dicitur, « potius », aut absolute denominari talem ab inhærente, quam non talem ab opposita extrinseca. Absolute autem asserimus (secluso ly « potius »), justitiam esse tale prædicatum, quod nisi inhæreat, non possit subjectum denominare justum vere, et intrinsece. Amesius 3. « nugatur » perspicue, « justitiam relativam » obtrudendo, quæ sine dubio est commentum ante Lutheri evangelion orbi incognitum. Omnis vera et non phantastica aut chimærica justitia creata, aut est actus, aut habitus de prædicamento qualitatis. 4. Disparitas ab Amesio assignata, inter denominationes extrinsecas a Bellarm. prolatas, et suam illam de justitia extrinsece imputata formaliter, prorsus nulla est. Nam « moralis illa habitudinis ratio », quam ponit in justitia imputativa, commentitia est, ut partim constat ex dictis, et magis constabit ex dicendis. Exempla quæ ad suam « imputati-

vam » explicandam ex Scriptura profert : (Infidelis est condemnatus : peccator est redemptus, etc.), prorsus inepta sunt, et nimis dissimilia. Nam per decretum universale « condemnationis » omnium, qui non essent credituri ; aut vicissim per decretum universale de redimendo omni genere humano (juxta Catholicos), aut prædestinatis tantum (justa Calvinistas), per hæc, inquam, et similia decreta præcise, nemo fit aut denominatur vere bonus, justus, perfectus, beatus, malus, iniquus, morte æterna affectus ; uti supra etiam de prædestinatione dictum est.

V. — Si vere nobis imputaretur Christi justitia, ut per eam justi haberemur, ac censeremur, perinde ac si propria nostra esset intrinseca formalisque justitia, profecto non minus justi haberi censerique deberemus, quam Christus ; proinde deberemus dici redemptores et salvatores mundi, etc. quod est absurdissimum. Amesius frustra elabi hic conatur nescio qua « distributione » imputatæ illius justitiæ, quæ fiat « pro cujusque necessitate » et capacitate. At numquid supra thes. 3. contendit ipse, formam illam nos extrinsece justificantem, et quam fides apprehendit facitque quasi suam propriam, esse « nihil aliud quam gratuitum Dei favorem erga nos in Christo revelatum » ; non *vero aliquid* creatum nobis inhærens ? Est ergo juxta Amesium favor ille, actus Dei liber, æternus (in tempore revelatus per Christi redemptionem, et per fidem a nobis apprehensus), simplicissimus, infinitus, divinæ essentiæ identificatus. Quomodo ergo potest ille hic ab Amesio dici inadæquate communicari credentibus, pro cujusque capacitate aut necessitate ? Unde si revera simus subjectum illius formæ infinitæ, ita ut sit nobis unita et communicata illa Dei justitia, sicut fuit in Christo, sine dubio æque nos faciet et denominabit redemptores et salvatores, ac Christum. Longe alia ratio est in valore Missæ infinito, et meritis Christi et Sanctorum, quæ finito quodam modo fidelibus applicantur. Neque enim intervenit hic ulla imputatio formalis, sed effectiva tantum ; ex quarum confusione omnis, fere error et deceptio in hoc puncto nascitur, ut supra notavi.

VI. — Christus id nobis restituit, quod perdideramus in Adamo, ut docent SS. Iren., Augustin., etc. Atqui in Adamo perdidimus non imputatam, sed veram justitiam inhærentem, per quam vere similes eramus Deo. Ergo per Christum veram justitiam et similitudinem Dei intrinsecam, non tantum exterius imputatam recipimus. Futilis est evasio Amesii, cum ait : « Ampliora nos accepisse per Christum, quam per Adamum perdideramus : et dari nobis donum resipiscentiæ per Christum, quod in Adamo non perdidimus ». Doctrina enim illa SS. Iren. et August. non intelligenda est universaliter et reciproce, sed præcise de justitia et gratia inhærente, qua Deo assimilamur, ac ut S. Petrus loquitur, per quam « divinæ sumus participes naturæ. »

VII. — Si per justitiam Christi nobis imputatam, vere possumus dici justi et filii Dei : ergo poterit etiam Christus per justitiam nostram sibi imputatam dici vere peccator, et, quod horret animus cogitare, filius diaboli. Amesius negat « parem esse utrinque rationem ». Disparitatem assignat 1. « quia non est finis injustitiæ nostræ ut in Christum transferatur, sed illud accidit ex singulari Dei dispensatione ». Respondeo : Neutri inest illa translatio tamquam finis intrinsecus, sed sicut ex dispensatione Dei extrinseca transfertur in nos justitia Christi (imputatione effectiva, non formali), ita vicissim voluntate extrinseca transtulit Deus iniquitates omnium nostrum in Christum, imputatione itidem effectiva, non formali, ut illi incumberet satisfactio pro nobis. 2. Ait : « In justitia nostra non imputatur Christo, ut status ejus mutetur absolute ; sed et nostra injustitia imputatur Christo, et ejus justitia nobis, ut noster status mutetur ». Respondeo : Neutra imputatio mutat revera absolute statum ejus cui imputatur justitia vel injustitia extrinsece ; et ideo imputatio formalis utrobique est commentitia : effectiva pariter utrobique convenit. Aliæ tres disparitates ab Amesio assignatæ materiales sunt, ideoque non elidunt vim argumenti. Omitto duo reliqua Bellarmini argumenta, quæ potissimum valent contra eos, qui solam imputativam justitiam sine inhærente ponunt ; Amesius autem quia utramque admittit, facile etiam ea argumenta admittet. Traditionem SS. Patrum, quam cap. seq. Bellarminus urget, facile cum Calvino nobis relinquit Amesius.

Ad CAPUT IX.

Objiciunt hæretici I. — « Justificare, ut semper fere in Scriptura, sic præcipue, cum Deus dicitur impium justificare, accipitur significatione forensi, pro justum habere, censere, pronuntiare aut declarare, non pro reali justitiæ communicatione : manifestum hoc est ex Roman. v. et ix ». Respond. : 1. Libenter damus, aliquoties hanc vocem usurpari in significatione forensi pro declaratione : at pernegamus, id ubique fieri, cum supra demonstratum sit ex cap. v. Rom. vers. 19. *per obedientiam unius hominis, justos constitui multos etc.* Respond. 2. : Etiamsi gratis daretur, ubique vocem « justificare », accipi pro declarare, nihil hinc evincerent adversarii pro suo errore. Quisquis enim veraciter ab aliquo justus pronuntiatur, is vere habet justitiam aliquam internam coram eo, a quo justus pronuntiatur. Sed homo veraciter a Deo justus pronuntiatur, ut fatentur adversarii : ergo habet vere inhærentem justitiam, quæ talis habeatur etiam in conspectu Dei. Major patet inductione : semper enim tam apud sacros, quam profanos Scriptores, adeoque communi usu loquendi, etiam forensi, is qui justum pronuntiat alterum, tribuit ei sua æstimatione justitiam internam ejus generis, quæ ad forum justificantis pertinet. Sic judex politicus, qui reum absolvit a scelere intentato, tribuit ei innocentiam ab imputato scelere, etc. Est tamen disparitas inter forum humanum et divinum ; quod in illo externo judex non confert justitiam ei quem absolvit, et nonnumquam in hoc fallitur : Deus autem absolvendo et justificando hominem et facit justum, et numquam fallitur. Hoc evertere debuisset Amesius, quod tamen non tetigit, sed totus fuit in probando eo quod non negamus.

Confirmatur autem, et vehementer illustratur Catholicum dogma ex hac ipsa Dei pronuntiatione et declaratione forensi, quam tantopere cum suis Calvinus prædicat. Etenim si sit duplex justitia diversa ; una interior, quæ per se non sufficit ad extrahendos nos e statu peccati ; quomodo potest a Deo vere justitia vocari, et justus qui ita denominatur ? anne poterit calor vocari qualitas non sufficiens ad efficiendum subjectum calidum ? Quomodo poterit *super nivem dealbari* (ut loquitur Psal. L. vers. 8.) id quod antea instar *vermiculi rubebat*, quamdiu hæc tinctura remanet in nobis, nec supervenit candicans folgor justitiæ? Quomodo verificabitur illud Cantic. in anima justa, quod *tota pulchra* sit sponsa Christo dilecta, in qua sibi ille complaceat ; si ea semper dum hic vivit, secundum ea quæ intrinsecus sunt, fœda sit et abominabilis instar *panniculi menstruatæ*, quantumcumque Deus hanc spurcitiam nollet imputare, sed in gratiam Redemptoris vellet illam tractari, ac si revera esset speciosa, nitida et formosa ?

II. — Objic. « Roman. IV. vers. 3. *Fides imputatur ad justitiam.* » Esto : At quomodo hinc sequitur, *nihil aliud esse nostram justitiam, quam fidem in Christum?* Repugnat hæc glossa Calviniana Apostolo ; tum quia Apostolus ait, fidem ipsam imputari ad justitiam : fides autem non est justitia Christi, seu qua Christus justus est, sed justitia nostra, seu qua nos justi sumus ; tum quia ly *imputare*, ibi non significat nudam putationem, sed existimationem, cui veritas reipsa respondeat. *Fides* igitur sperans, diligens, obediens, *reputata est Abrahæ ad justitiam*, qua revera intrinsece justus effectus est. Nemini enim Deus imputat justitiam, nec ullum reputat justum, nisi vere talis, sit, vel talis fiat. Utitur tamen (ut in eum locum recte notat Tirinus), Scriptura potius verbo *reputari*, quam *esse*, ut insinuet ; fidem tam Abrahæ quam nostram ex natura sua, ut est actus hominis, non parere justitiam, sed hoc ei solum concessum, « secundum propositum gratiæ Dei », hoc est, ex gratiosa liberali voluntate Dei, qua statuit, ut ad actum fidei jam formatæ infundatur animæ gratia justificans, non obstante, quod nec ille ipse actus fidei ex se, nec ulla præcedentia opera, tantum tamque pretiosum donum ex condigno mereantur. *Reputari* enim proprie pro tali dicitur, quod ex se tali non est, sed ex solo reputantis nutu. Sic voluntas reputatur pro facto, et conatus pro opere.

III. — Objic. « Justitia, quam habent fideles, ex imputatione per gratiam facta, est remissio et tectio peccatorum. Rom. IV. vers. 7. 8. Ergo non est qualitas inhærens. » Respondeo : Illatio est quodlibetica ideoque negatur. Neque enim reciproce prædicantur inter se justificatio, et remissio peccatorum ; uti patet in Angelis et Adamo, qui sine peccatorum remissione fuerunt justificati. Frustra vero et sine ullo fundamento urget cum Calvino Amesius, dari hic

ab Apostolo definitionem justificationis per remissionem et tectionem peccatorum. Non magis sane hic est definitio, quam in istis : *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini;* et : *Beatus vir qui timet Dominum.* Verbo, justificatio se habet ut illuminatio, quæ subjectum illuminat, formam introducendo, oppositamque privationem pellendo. Sicut ergo potuit primo aer produci illuminatus, privatione nulla ejus præexistente, et deinceps per vices in eodem aere reperiri nunc lumen, nunc privatio ejusdem, ita et in justificatione. Amesius : « Remissionem peccati ab infusione justitiæ posse sua natura separari, docet satis experientia hominum, qui remittunt debita, et injurias illis, quibus nec divitias, nec justitiam infundunt. Bellarmin. ipse fatetur cap. 16. Reatum pœnæ et offensam posse tolli sine infusione justitiæ, etc. » Respondeo : Bellarmin. aperte negat ibidem, maculam sine infusione gratiæ posse tolli ; et licet de potentia absoluta posset tolli reatus pœnæ et offensa, tamen nunc de lege ordinaria, per eamdem formam justitiæ infusæ constat tolli et reatum pœnæ æternæ, et peccati maculam, offensam Dei et injustitiam, qui sunt quatuor effectus formales justitiæ infusæ. Et sic sufficienter solvitur hæc objectio Calviniana, quia saltem macula per peccatum mortiferum contracta, nequit deleri (etiam divinitus), sine forma, qua privabat ea macula ; quidquid sit de condonatione offensæ et pœnæ extrinseca. *Absolute autem veriorem censeo* sententiam S. Thomæ, Vasquezii, Valentiæ, Esparzæ etc., qui asserunt, non posse Deum homini remittere peccatum mortale absque intrinseca mutatione peccatoris, ac per nudam imputationem aut condonationem extrinsecam. Cum enim juxta Arist. et S. Thom. amare aliquem sit velle ei bonum, et odisse sit velle ei malum : Deus neminem potest amare, nisi conferendo illo bonum, quod ei vult; nec odisse, nisi inferendo malum, quod ei desiderat : non enim viribus destituitur, ut voluntati respondere nequeat aliquando effectus. Repugnat itaque ut Deus aliquem amet, et alium odio habeat, nihilominus ambo sint æquales in bonis et malis afficientibus ipsos intrinsece. Id enim ut accideret, necesse foret, Deum aut amare, et simul non velle bonum ; vel odisse, et simul non velle malum ; aut velle quidem, sed neutrum, vel alterum nihilominus non præstare ; quorum primum repugnat in terminis, secundum ex conceptu Deitatis. Repugnat similiter, duos inæqualiter aut dilectos, aut odio habitos a Deo, æqualia nihilominus a Deo aut bona accipere, aut mala pati, cum dilectio et odium divinum sit incapax intensionis aut remissionis. Ergo potest dilectio et abominatio major aut minor, tantum convenire ex parte boni collati, aut mali inflicti. Denique repugnat, unum eumdemque hominem pro diversis temporibus esse dilectum aut odio habitum a Deo, quin pro iisdem temporibus conferat illi bonum, aut auferat malum speciale majus vel minus. Cum enim omnes actus divini sint essentialiter æterni, ideoque secundum se præcise correspondeant ex æquo omnibus et singulis temporum differentiis : non possunt ergo sortiri ullam diversitatem, nec ullo effectus formales seu denominationes diversas impertiri aut ipsi Deo, aut creaturis, pro diversis temporibus, nisi propter diversitatem effectuum, quos pro illis intendant aut inducant. Hæc omnia optime tradit S. Thom. 1. pag. quæst. 20. art. 2. 3. 4. Unde patet, Deum peccatorem non posse incipere diligere, et peccata remittere nisi mutatione facta in peccatore. Unde quod Amesius ab « experientia hominum remittentium debita et injurias absque collatione divitiarum et justitiæ », arguit ad Deum, nihil proficit, quin potius oppositum inde infertur. Nam injuria homini ab homine illata nequit deseri aut remitti absque mutatione offendentis aut offensi, incompossibili cum effectibus, quos inducit injuria ex sua natura in animo alterutrius ex illis, vel utriusque, ut patet consideranti. Ergo nec injuria illa Deo illata remittetur, nisi mutatione facta vel in Deo, vel in homine, vel in utroque. At repugnat omnino mutatio ex parte Dei, utpote qui est essentialiter immutabilis. Effectum autem præcipuum injuriæ gravis in Deum, scil. privationem gratiæ et gloriæ nullus homo potest auferre ; neque etiam potest ad æqualitatem compensare injuriam gravem Dei. Ergo necessaria est voluntas Dei, qua efficaciter tollat illam privationem ; quod fit per infusionem gratiæ.

IV. — Objic. « Constituimur justi per obedientiam Christi, sicut omnes filii Adæ constituti sunt injusti per inobedientiam Adami. Sed hoc fit imputatione : ergo et illud ». Hujus objectionis vanitas elisa est in superioribus. Peccatum enim actuale imputatur non formaliter, sed efficienter, omnibus posteris ; unde consequenter singuli habent suum peccatum originale, scilic. privationem gratiæ, in quo effectu privativo moraliter censetur permanere ipsum actuale peccatum Adami. Similiter ergo Christi obedientia et justitia effective nobis imputatur ; unde in omnibus, quibus illa applicatur, intrinsece inhæret justitia.

Ad CAPUT X.

I. – Objic. « *Christus factus est nobis justitia.* I Cor. 1. vers. 30. » Respondeo : Efficienter, concedo ; formaliter, nego : sicut factus est nobis sapientia non nisi causaliter ; formaliter eum esse nobis sapientiam factum, nemo nisi fatuus dixerit. Et hæc omnino negare non ausus est Amesius. Prætendit tamen, Bellarminum hic Lutherano-Calvinianis tradere totam causam, seque amplius non postulare, quam quod conceditur a Bellar. his verbis : Dicitur Christus justitia nostra, quia satisfecit Patri pro nobis, et eam satisfactionem ita nobis donat et communicat, cum nos justificat, ut nostra satisfactio, et justitia dici possit. Hoc modo non esset absurdum, si quis diceret, nobis imputari Christi justitiam et meritum, cum nobis applicentur, ac si nos ipsi Deo satisfecissemus ; modo non negetur, esse in nobis præterea justitiam inhærentem, eamque veram et absolutam esse justitiam, cui justo Dei judicio non debeatur pœna, sed gloria. Sane si ita sentiant adversarii, nobis consentiunt. Frustra autem et ridicule decerpsit sibi Amesius priorem tantum partem assertionis Bellarminianæ, eamque ad suum sensum contra mentem auctoris detorsit. Bell. enim sine dubio intellexit imputationem effectivam, non formalem.

II.—Objic. « *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum.* II Corinth. v. vers. 19. » Sed quid hinc contra nos? Non imputat nobis delicta nostra Deus, cum ea propter merita Christi congrue dispositis remittit per infusionem gratiæ justificantis. Quæ replicat Amesius, nihil urgent, nec novi quid continent, non jam expeditum. Unde enim probat, immaculatam sanctitatem, quæ est effectus reconciliationis nostræ cum Deo per Christum, non esse ipsam nostram inhærentem justitiam, sed effectum justitiæ imputativæ phantasticæ? Mera profecto est hic iteratio propriæ thesis, ac principii petitio.

III. — Objic. « *Christus factus est peccatum pro nobis, ut nos fieremus justitia Dei per ipsum.* II Corinth. v. vers. 21. » Resp. : Nihil hinc præsidii imputationi pure extrinsecæ. Sicut enim Christus non est factus peccatum, seu peccator imputative ita, quasi ipse illa fecerit, et iniquus haberi possit ; sed solum imputantur illi quoad debitum satisfaciendi, quod ille ex nutu Patris sponte suscepit ; unde ipse non peccator, sed justus dici meretur : ita et nobis imputatur justitia ejus quoad onus satisfaciendi, quod ille ex nutu Patris sponte suscepit ; idcirco (ut sæpe dictum), *effective*, non ideo tamen *formaliter* mundi et immaculati haberi possemus, nisi sordibus peccatorum depulsis, interius formosa sit anima per « donum illud pretiosum, quo divinæ simus participes naturæ ». Replicæ Amesianæ solvuntur ex supra dictis. Et sic abunde satisfactum est objectioni huic ; quidquid sit de tribus diversis expositionibus verborum Apostoli *justitia in Christo*, a Bellarm. allatis. Sunt omnes probabiles. Posteriores duæ, (quod nempe justitia nobis inhærens dicatur Dei ; vel quia est effectus et imago justitiæ Dei ; vel quia donatur nobis a Deo) solidæ omnino sunt. Opponit tamen Amesius contra hanc verba Cajetani et Contareni suo sensu intellecta ; itemque clausulam : *in ipso*, una cum proportione (*fecit eum peccatum*) ; verum ly *in ipso* aliud non indicat quam meritum Christi, quo nobis peperit justitiam inhærentem et gloriam. Proportio vero optima est in eo, quod sicut Christus factus est pro nobis peccatum, id est, assumpsit similitudinem carnis peccati, ut fieret victima pro peccato : ita nos efficimur justitia Dei per similem tropum, quia justitiam inhærentem recipimus, quæ est justitia Dei, seu effectus et similitudo quædam justitiæ Dei. Et sicut Christus non imputative, sed vere participavit similitudinem carnis peccati, cum Verbum factum est caro : ita nos in justificatione, non imputative, sed vere participamus effectum et similitudinem divinæ justitiæ, cum justitiam inhærentem recipimus. Quid hic non concinne proportionatum? Vice versa in illa imputatione Neo-Evangelica, quam ad nauseam repetit Amesius, nihil veri, nihil concinni proportionis. Quod vero de prima expositione (qua per *justitiam Dei* intelligitur ea quæ in Deo est, non in nobis, quia sumus membra ejus ; quod enim convenit capiti, convenit etiam membris, non

ut sunt membra distincta a capite, sed ut sunt unum cum capite), ait Amesius : « Hæc ipsa est sententia et fides nostra, quam Bellarmin. impugnat, et tamen veram ac rationi consentaneam esse fatetur ». Respond. : Hæc ipsa est Quodlibetica Puritanica, quæ quidlibet conficit ex quolibet. Non *veram*, sed hæreticam semper pronuntiavit vestram sententiam Bellarminus, quæ negat veram inhærentem nobis justitiam, solamque extrinsecam, imputativam, phantasticam statuit. Porro cum hoc optime stat, quod membra possint sui capitis excellentias aliqua ratione ut suas reputare, quatenus sunt unum cum capite. Unde sicut nos in prædicto sensu dicimur justitia in illo, non quod simus formaliter justi justitia ejus : sic etiam vice versa dicitur ipse peccatum, non quia formaliter ipse sit peccator, sed quia caput est nostrum, et peccata nostra voluit esse sua in ordine ad satisfactionem pro iis præstandam.

Ad CAPUT XI.

Objiciunt hæretici : « *Gratia sua gratis nos sibi acceptos fecit, in illo dilecto.* Ephes. I. vers. 6. » Respondeo cum S. Chrysost. ibid. : « Gratiosos nos reddidit, hoc est, non solum a peccatis liberavit, sed et dilectos *amicos effecit*. Quis non huic Græci textus callentissimo potius credat, quam universis Puritanicis glossatoribus ? Formosos ergo et amicos suos per inhærentem justitiam Christus nos fecit, judice Pauli interprete optimo maximo.

Ad CAPUT XII.

I. — Objic. hæret. « Annuntiatur remissio peccatorum per Christum, et per eum omnis, qui credit, justificatur ab omnibus, a quibus non potuerunt per legem Mosis justificari. Act. XIII. vers. 38. » Quid hic contra nos ? Numquid recte profitemur, nos « effective » per Christum justificari (quod solum dicit S. Lucas), formaliter autem per inhærentem justitiam ? Replicæ Amesianæ sunt fere paleæ exculcatæ. Illud valde notandum, quod cum Amesius supra tam gnaviter propugnare studuerit, fidem justificantem non posse esse sine charitate : hic tamen idipsum videtur prorsus evertere ; ait enim : « Maxime alienum est a doctrina sana, ut observatio omnium mandatorum prærequiratur ad peccatorum remissionem, et communicationem gratiæ. » Quin amplius ait : « N. B. Fides vera, quamvis infirma, instar grani sinapis justificat. Non igitur necessario exigitur, ut quisque credat, omni ex parte, sicut oportet. » Paradoxa hæc de fide Puritanico modo justificante, sunt valde notanda, cum plurimum deprimant illam, quam alias tantopere extollunt « solam fidem ». Sed nec prætereundum quod subdit : « Sensus communis docet, remissionem proprie esse in remittente, et emundationem in emundato, ita ut unum non possit esse pars alterius ». Respond. : Non minus emundatio quam remissio activa est in emundante et creditore, passiva in emundante et debitore. Unde ex hac parte nihil obstat, quin justificatio confletur ex duabus partialibus actionibus metaphysice distinctis (ut supra dictum), cum in gratia justificante infusa quatuor distinguantur effectus formales, nempe : remittere offensam, reddere justum, conciliare amicitiam Dei, et ordinare ad regnum cœleste.

II. — « Publicanus, Luc. XVIII. vers. 14, accipiens veniam peccatorum, quam petebat, dicitur justificatus ». Quis Catholicorum hoc negat ? quid hinc contra nos ? numquid sufficit unum e quatuor effectibus formalis justificationis uno loco exprimere, in aliis alios ? cur omnia ubique ?

Ad CAPUT XIV.

I. — Objic. hær. « Justitia, qua justificatur homo coram Deo, debet esse perfecta. Sed justitia nobis inhærens non est talis. Ergo. » Respond. : Hoc argumentum (quod Amesius vocat « gravissimum », et cui pondus apud imperitos sola conviciorum mole conciliare potuit), est levissimum, et prope nullius momenti, dummodo evolvatur æquivocatio illa cavillatoria in voce (perfecta), et distinguatur justitia habitualis ab actuali. Illa ergo prior, cum sit a solo Deo infusa, sine dubio substantialiter perfecta est, imo ejusdem plane rationis cum ipsa justitia et sanctitate habituali beatorum ac Christi, licet hæc ab illa, graduali latitudine quasi infinite distet. Nec potest dici « imperfecta », quasi reddere non valeat animam formosam, Deo gratam, amicam, filiam adoptivam (hoc quippe aperte repugnat Apostolo passim, et præcipue II Petr. I. vers. 4. *pretiosum* hoc *donum* dicitur, quo reddimur *divinæ consor-*

tes naturæ), obstantibus nempe multis defectibus venialibus. Nam et reperitur in infantibus baptizatis justitia illa infusa absque omni noxa veniali ; et in justis adultis, etsi conjungatur cum lapsibus venialibus, non tamen inde vel extinguitur vel minuitur ; sed habent se illa delicta venialia quasi pulveres, quibus nonnihil aspergitur species et decor faciei, non tamen tollitur minuiturve vel elegans effigies, et proportio membrorum, vel suavitas colorum, ut optime docet S. Thomas in 1. 2. Quidquid autem sit de actualis justitiæ imperfectione, de habituali (cujus tantum in hoc puncto habenda est ratio), objectionem nec hilum valere aio. Adeo, « puerile illud subterfugium, et evasio misera, contradictio turpis, et præjudicium causæ suæ », quod Bellarmino affinxit Amesius, in conviciorum istorum auctorem recidunt !

II. — Objic. « Injuria fit meritis et justitiæ Christi, si per inhærentem justitiam justificari dicamur ». Respond. : Nihil minus : imo plurimum tribuimus ejus meritis, cum ab illorum virtute et efficacia confiteamur justitiam nostram pendere, uti pendet a sole radius, qui cum vel maxime sit lucidus intrinsece, pariter ipsius solis præstantiam commendat. Nec est simile, quod objicit Amesius de « propriis passionibus, quibus si quis diceret satisfieri justitiæ divinæ pro peccatorum suorum culpa et pœna, detraheret satisfactioni Christi, etsi ab hac illam provenire fateretur ». Disparitas patet, quia semper est major contemptus divinæ majestatis in quovis peccato mortali, quam honoratio ejusdem per omnia opera bona puræ creaturæ (etsi dependenter a meritis Christi facta). Per ea enim opera bona præfertur Deus a persona infinite viliori rebus infinite inferioribus se ; quod est obsequium parvum : per peccatum vero postponitur iisdem, qui est contemptus maximus. Unde cum condigna satisfactio absolute indigeat mediatore dignitatis infinitæ (qui alius esse non potest, quam Homo-Deus), detraheret Christi satisfactioni, qui suam illi æquaret. Sicut autem nihil detrahit, sed excellentissime commendat gratiam et gloriam Christi, quod meritis suis intrinsece justos, sanctos, et gloriosos reddat omnes beatos Angelos et homines ; ita et quod viatores intrinsece ex injustis reddat justos, etc.

III. — Objic. « Occasio superbæ gloriationis, sicut et desperationis, præbetur hominibus per istam doctrinam de justificatione ex justitia inhærente. » At cur ? numquid omnibus justis et beatis, ac etiam Christi humanitati dicitur illud Apostoli : *Quid habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis ?* Et : *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Unde optime S. August. : « Eadem gratia fiunt homines Christiani (et justi), qua gratia homo Christus factus est Deus ». Ubi ergo occasio superbiendi potius ex inhærente justitia, quam se humiliandi ut mendicabulum ? Desperationem vero parere quomodo inhærens hæc justitia possit, non video, nec ullatenus explicat Amesius. Quæ porro prosequitur usque ad finem hujus cap. ex Card. Contareno, non est quod moveant quemquam Catholicorum. Nam sicut Albertus Pighius (quem nescio unde faciat Cardinalem Gerhardus), Antididagma Coloniense, et alii, ita et optimus alioqui ille Gaspar Card. Contarenus, nonnihil in errorem a Bucero videtur inductus in comitiis Ratisbonensibus, quibus interfuit a Pontifice Legatus. Cujus et nepos Julius Contarenus Episcopus Bellunensis in concilio Tridentino, eidem errori nonnihil adhæsisse legitur ; uti et (antequam post multam conquisitionem et disceptionem accuratam dogma fidei per suffragia decideretur), Emin. Card. Scripandus cum quinque aliis. Sed hæc nihil momenti habent contra universalis concilii definitionem a Sede Apostolica approbatam. Unde non dubitandum, illos ipsos qui primo ante rem plene discussam dissentiebant, re postea decisa, devotæ mentis obsequio privatam suam opinionem submisisse œcumenici concilii decreto. Quod si ille, de Justificatione, Contareni tractatus ante concil. Tridentinum editus, a duobus Theologis Parisiensibus (Hugon. et Aymon nominantur in editione Paris. 1571. quam ab Amesio nominatam ad manum habeo : Gerhardus pag. 694. ex editione Veneta 1589. nominat Michaelem Ferre, Franc. Gorracaum et Joan. Maldonatum, quod sane mirum), correctus satis non est ; vel si verba nonnulla Contareni duriora, vel obscuriora putarunt posse pati sensum Catholicum, quid hinc, quæso, communi Catholicorum dogmati decedit. Videatur Card. Pallavicinus in historia concil. Trid. lib. III. cap. 4. 6. 9. et 11. cujus latina editio jam appropinquat prælo in officina Plantiniana. Gerhardus nihil hic diversi habet, quod sit momenti. Unam tamen sycophantiam exi-

miam, sed puerilem, præterire non libet. Disp. 28. thes. 66. et 67. ait : « Si monachorum merita possunt aliis interventu pecuniæ applicari; cur non possunt Christi merita et justitia per fidem nobis applicari »? Dicat Titius, hæc sequela sitne potius puerilis, an plane stolida? Omnia merita aliena, si prosunt, prosunt efficienter, non formaliter.

VINDICIÆ

PRO LIBRO TERTIO

DE JUSTIFICATIONE

QUI EST DE INCERTITUDINE, MUTABILITATE ET INÆQUALITATE JUSTITIÆ

Ad CAPUT II.

Certitudo est firmitas quædam et immutabilitas veritatis; vel ut alii dicunt, est necessaria veritas. Estque duplex (vel triplex potius). 1. Objectiva, quæ est connexio necessaria terminorum : sive secundum se, ut : « Homo est rationalis » : sive, ut subsunt principio adæquate certo, ut: « Canis Tobiæ movit caudam », posito quod Deus revelavit. 2. Cognitionis, seu formalis, quæ est necessaria veritas actus, orta ex certitudine objecti. 3. Est cognoscentis, firma scil. adhæsio *intellectus alicui objecto*. Amesius censet « de his magnopere non esse contendendum » : quærit is tamen nodum in scirpo. 2. Est quædam « certitudo evidens », earum scil. rerum, quæ aliquo modo videntur; cujus primum gradum obtinent prima rerum principia; secundum, conclusiones deductæ; tertium, ea quæ sensibus corporis percipiuntur, quæ dicitur certitudo experientiæ. Non esse autem certitudinem idem formaliter cum evidentia, constat ex separatione harum proprietatum; nam in actu fidei divinæ reperitur summa certitudo, cum obscuritate veritatis, licet cum evidentia credibilitatis. Communiter certitudo objecti et cognitionis solet assignari triplex, scilicet 1. *Moralis*, quæ habetur ex motivis absolute quidem fallibilibus, moraliter tamen infallibilibus, quæ nempe nullam præbent spem aut formidinem prudentem de opposito. 2. *Physica*, quæ naturaliter est infallibilis, miraculo tamen fallere potest, ut, ignem calefacere physice certum est, etsi Deus possit, suspendendo concursum ad calefaciendum, reddere falsum. 3. *Metaphysica*, habetur ex objecto, quod nec divinitus aliter esse potest, ut certitudo de homine, quod sit rationalis. Bellarminus ponit præter certitudinem metaphysicam, sed obscuram fidei divinæ; et moralem fidei humanæ (absolute quidem fallibilem, sed de qua non nisi temere dubitatur), tertium et infimum gradum, quem vocat *conjecturalem*, et opinionis potius quam fidei; quæ nempe tot signis et conjecturis nititur, ut securum hominem reddat, et anxietatem, non tamen omnem formidinem excludat. Utrum vero hæc mereatur nomen certitudinis, parum nostra interest: dubius sane talis formaliter non est, quia assentitur, licet non absque formidine. Objicit Amesius 1. : « Male restringi experientiam ad sensus, cum anima etiam habeat suam experientiam, et quasi sensum. Scientiam habet, qui sentit se scire. Gustant fideles, quam bonus sit Dominus. Si ista certitudo nobis concedatur de fide, spe, charitate, et justitia inhærente, vel sanctificante, non est quod amplius postulemus. » Respond. : Ut demus, haberi aliquam experientiam de nostris actibus intellectualibus, eamque certitudinem de aliquibus prædicatis universalioribus ejusmodi actuum; certissimum tamen est, nos ultimum prædicatum specificum plerumque non nisi probabiliter cognoscere posse. Nam, ut supra etiam notavi, non possumus habere evidentiam de actu supernaturali in genere, nedum in particulari et in individuo; adeoque quam certum et evi-